

momentum 01

05: Grønne nærområder kan få sveden frem hos danskerne
06: Flere og flere børn bliver tykke

09: Lev stærkt, dø gammel
12: Byggesager samler støv i Naturklagenævnet

14: Indvandrere rykker ind i kommunale job
16: Velkommen til Momentum

MOMENTUM. 1. ÅRGANG. 1. UDGAVE
KL. 18. AUGUST 2009

Dyre smøger er en effektiv *røgslukker*

Hver anden ryger vil stoppe eller ryge mindre, hvis en pakke cigaretter kommer til at koste 50 kroner, som Forebyggelseskommissionen foreslår. Det siger rygerne selv i ny undersøgelse. Men regeringen afviser prisstigning.

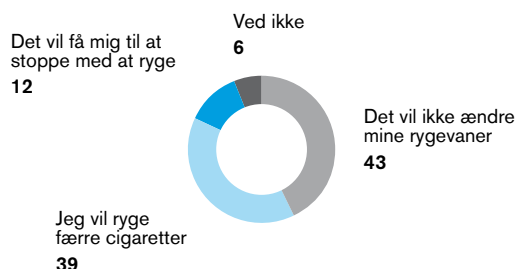
Rygerne kan rammes på pengepungen. Det er den klokkeklare melding fra de danske rygere selv i en ny undersøgelse, som YouGov Zapera har foretaget for Momentum. Hver anden ryger vil stoppe eller skære ned på smøgerne, hvis prisen for en pakke sættes op til 50 kroner.

Det var netop et af Forebyggelseskommissionens forslag, da kommissionen i april afsluttede mere end et års arbejde med, hvordan danskernes sundhed kan styrkes. Regeringen har dog hidtil afvist at forhøje tobakspriserne markant, medmindre alle EU-lande gør det, og det har i bedste fald lange udsigter. Derfor bliver dyrere cigaretter efter al sandsynlighed ikke en del af den handlingsplan for bedre forebyggelse, som regeringen fremlægger i efteråret.

Mette Wier, formand for Forebyggelseskommissionen og direktør for Anvendt KommunalForskning, forstår mildest talt ikke regeringens linje. Slet ikke, når halvdelen af rygerne faktisk selv siger, at prisstigningen vil få dem til at ryge mindre.

»Undersøgelsen viser, at man kan redde mange leveår ved at sætte prisen op til 50 kroner. Derfor er det nedslående, hvis regeringen hiver det mest effektive, billigste og et af de bedste tiltag, når det handler om at reducere den sociale ulighed i sundhed, ud af handlingsplanen,« siger Mette Wier og fremhæver, at flertallet af vælgerne ifølge andre undersøgelser faktisk bakker op om dyrere cigaretter.

Hvordan tror du, en prisstigning til 50 kroner for en pakke cigaretter vil påvirke dine rygevaner? (%)

Kilde: YouGov Zapera for Momentum

Hvordan tror du, en prisstigning til 50 kroner for en pakke cigaretter vil påvirke dine rygevaner (%)

	18-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60+ år
Det vil få mig til at stoppe med at ryge	16	11	11	13	12
Jeg vil ryge færre cigaretter	45	35	43	35	33
Det vil ikke ændre mine rygevaner	32	44	41	46	50
Ved ikke	7	9	5	6	4

Kilde: YouGov Zapera for Momentum

Om undersøgelsen

YouGov Zapera har gennemført undersøgelsen for Momentum blandt 570 rygere. De har udfyldt et spørgeskema via internettet i perioden 25.-28. maj 2009. Deltagerne er fundet ud fra et repræsentativt udsnit af den danske befolkning.

Af Jens Jørgensen, jjr@kl.dk

Verdenssundhedsorganisationen WHO anser også i deres rapport om rygning fra 2008 højere priser på cigaretter som den både mest effektive og billigste metode til at få folk til at holde op med at ryge. Og i Kræftens Bekæmpelse håber projektchef Niels Them Kjær på baggrund af Momentums undersøgelse, at regeringen vil genoverveje at hæve priserne.

»Det er vildt glædeligt, at folk ville ændre vaner, hvis prisen blev sat op. Det ville være et markant skridt i den rigtige retning at sætte prisen op, da det er prioritet nummer ét i pakken af tiltag, der skal til for at bekæmpe rygningen. En pakke, som både skal indeholde pisk og gulerod i form af blandt andet flere røgfri miljøer, sværere adgang til at købe tobak, reklameforbud, informationskampagner og rygestoptilbud,« siger Niels Them Kjær.

570 rygere, som er udvalgt ud fra et repræsentativt udsnit af befolkningen, har deltaget i Momentums undersøgelse. Og ser man nærmere på tallene, siger 12 procent af rygerne, at de helt vil stoppe med at ryge, hvis prisen steg til 50 kroner for en pakke cigaretter. Andre 39 procent vil ryge færre cigaretter.

Højere priser skræmmer unge

Der findes ingen undersøgelser af, hvordan danske rygere har reageret, når cigaretprisen er steget tidligere. Momentums undersøgelse giver derfor den hidtil bedste indikation, selv om rygerne ikke nødvendigvis handler, som de selv forventer. Ifølge Jes Søgaard, professor og direktør for Dansk Sundhedsinstitut, stemmer resultatet imidlertid meget godt overens med de internationale forskningsresultater omkring sammenhængen mellem cigaretpriser og rygning, som Jes Søgaard har gennemgået for Forebyggelseskommissionen.

Her er erfaringen, at hver gang prisen på cigaretter stiger med 10 procent, falder forbruget med 4 procent. Hvis man sætter prisen på en pakke op fra 33 – som den koster i dag – til 50 kroner, er det en prisstigning på 50 procent, og forbruget skulle altså derfor falde 20 procent.

Det er især de unge rygere, der tænker sig om en ekstra gang, hvis de skal hive en halvtredser op af tegnebogen for

at få en pakke cigaretter. 61 procent af de 18-29-årige siger, at de vil mindske forbruget eller stoppe, hvis prisen sættes op, mens procentdelen for de ældste generationer er på 50 procent eller derunder. Igen læner resultatet sig op ad den internationale forskning, som viser, at unge er mest påvirkelige ved prisstigninger. Samtidig er deres reaktion også mere vidtgående, forklarer Jes Søgaard.

»For de unge gælder det især, at den højere pris afskrækker dem fra at begynde med at ryge eller får dem til at holde op. Mens det for de ældre i højere grad handler om, at de ryger mindre, hvis prisen stiger,« siger Jes Søgaard.

Netop udsigten til, at højere cigaretpriser får mange unge til at tænke sig om en ekstra gang, var ifølge Mette Wier afgørende for, at Forebyggelseskommissionen foreslog at hæve prisen til 50 kroner.

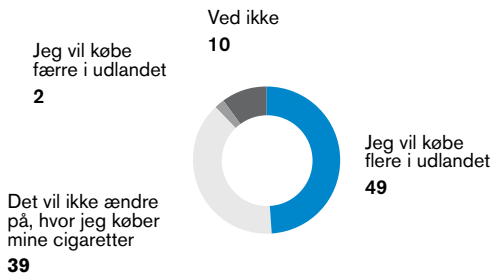
Argumenterne preller dog af på Venstres sundhedsordfører, Birgitte Josefsen. Hun slår fast, at regeringen ikke lægger op til prisstigninger på cigaretter ud over de tre kroner, som

Konsekvenser af rygning (hvert år)

- 14.000 dødsfald – en fjerdedel af alle dødsfald i Danmark
- 17 procent af alle indlæggelser skyldes rygning
- Otte procent af besøgene hos praktiserende læger skyldes rygning
- 2,8 millioner ekstra fraværdsdage fra arbejde
- 5.000 nye førtidspensionister

Kilde: "Risikofaktorer og folkesundhed i Danmark", Statens Institut for Folkesundhed 2006

Hvordan tror du, at en prisstigning til 50 kroner for en pakke cigaretter vil påvirke, hvor du køber dine cigaretter? (%)

Kilde: YouGov Zapera for Momentum

regeringen og Dansk Folkeparti blev enige om som en del af skattereformen, der træder i kraft til næste år. Birgitte Josefsen mener, at det vil give problemer med stigende grænsehandel og illegale cigaretter, hvis Danmark på egen hånd sætter priserne yderligere op.

»Prisen kunne godt være på 50 kroner, men vi er altså nødt til at forholde os til andet end kun sundhed i det her spørgsmål. Hvis vi hæver prisen til langt over, hvad det koster at hente cigaretter i Sverige og Polen, vil det både skabe et større illegalt marked og skade grænsehandlen, hvor vi tidligere har set folk valfarte af sted til udlandet for at købe tobak.« I Momentums undersøgelse svarer halvdelen af rygerne, at de vil købe flere cigaretter i udlandet, hvis prisen stiger til 50 kroner i Danmark.

Regeringens linje er, at markante prisstigninger på cigaretter kræver fælles fodslag i EU, men det kan den i øjeblikket kigge langt efter. EU-kommissionen fremsatte ganske vist i sommeren 2008 et direktivforslag, som vil hæve minimumsaf-

gifterne. Men forslaget kræver enstemmighed i Ministerrådet, og da det senest blev behandlet af økonomi- og finansministrene i maj 2009, var der langt til enighed. En større gruppe lande – særligt blandt de nyere østeuropæiske EU-medlemmer – er imod, fordi de allerede blev tvunget til at sætte deres tobaksafgifter markant op, da de trådte ind i EU.

Under alle omstændigheder bliver det dog tidligst fra 2014, at de forhøjede afgifter vil træde i kraft, og der vil fortsat blive langt op til 50 kroner for en pakke cigaretter i hele EU.

Den hårde kerne kan også nås

Selv om prisstigninger er den mest effektive enkeltmetode, så opnås den største nedsættelse af cigaretforbruget ifølge WHO og international forskning ved at kombinere flere tiltag.

»Når du kombinerer højere afgifter, sværere adgang til at købe cigaretter og færre steder, du må ryge, samt skaber let og billig adgang til rygestopkurser, så får vi bedre resultater, end hvis du laver hvert enkelt tiltag for sig,« siger Jes Søgaard, direktør for Dansk Sundhedsinstitut.

På den måde bliver det også muligt at ramme de folk, som ikke bliver påvirket af højere priser. I Momentums undersøgelse siger 29 procent af de adspurgte rygere eksempelvis, at prisen slet ikke har nogen betydning for, hvor mange cigaretter de ryger.

Dette skal dog ifølge Forebyggelseskommissionens formand, Mette Wier, ikke tages som et udtryk for, at hele denne gruppe ikke kan overtales til at droppe smøgerne.

»Gruppen er delt i to. Den ene halvdel ønsker ikke at stoppe, da de fortrænger sygdoms- og dødsrisikoen. Her skal vi blive bedre til at lave målrettet information, så de forstår, hvor mange der får sygdommene, og hvor invaliderende og dødbringende de er. Den anden halvdel vil dog gerne ud af det og vil gerne have nogle tilbud, der kan hjælpe,« siger Mette Wier og fremhæver, at kommunerne her spiller en vigtig rolle.

Næsten alle kommuner tilbyder i dag rygestopkurser, som blev indført i forbindelse med rygeloven i 2007. Det er imidlertid langt fra gået igennem til alle rygere. 41 procent af

Undersøgelsen viser, at man kan redde mange leveår ved at sætte prisen op til 50 kroner. Derfor er det nedslående, hvis regeringen hiver det mest effektive, billigste og et af de bedste tiltag, når det handler om at reducere den sociale ulighed i sundhed, ud af handlingsplanen

Mette Wier, formand for Forebyggelseskommissionen

Vidste du, at næsten alle kommuner har gratis rygestop-kurser, som alle frit kan melde sig til? (%)

Kilde: YouGov Zapera for Momentum

rygerne siger i Momentums undersøgelse, at de ikke vidste, at kommunerne tilbyder rygestopkurser. Undersøgelsen viser samtidig, at der er et betydeligt potentiale for, at flere rygere vil deltage i et kursus for at blive smøgtrangen kvit. 34 procent af de rygere, der ikke kendte til de kommunale tilbud om rygestopkurser i forvejen, er nemlig interesserede i at deltage.

Bedre information om rygestop

Niels Them Kjær, projektchef i Kræftens Bekæmpelse, anbefaler derfor også kommunerne at informere bedre om rygestopkurserne. Desuden opfordrer han kommunerne til at gøre det lettere for folk at deltage og målrette kurserne til bestemte grupper:

»Man kan eksempelvis lægge kurserne tæt på, hvor folk bor, i stedet for på sundhedscenteret. Eller man kan tilpasse kursernes længde, så folk, der ikke er glade for at sidde på

skolebænken, får en times kursus 10 gange i stedet for standarden på fem gange to timer,« siger Niels Them Kjær.

Flere kommuner arbejder allerede med nye tiltag, som skal være med til at nå ud til flere målgrupper. I Hjørring Kommune har man eksempelvis med stor succes ringet rundt til folk i bestemte boligområder i stedet for at vente på, at folk selv henvender sig. Og ifølge Tove Larsen, formand for KL's social- og sundhedsudvalg, tager kommunerne meget gerne handsken op i forhold til at informere bedre om rygestopkurser og gøre dem endnu mere relevante.

»Vi kan – og vil meget gerne – gøre endnu mere i kommunerne. Men det skal være i et samspil med staten. Vi har brug for, at staten sætter nogle klare mål for folkesundheden og skaber de overordnede rammer for, at de kan nås, både i form af lovgivning og økonomiske midler,« siger Tove Larsen.

Hun ser derfor også meget gerne, at regeringen følger Forebyggelseskommissionens forslag om at hæve priserne på cigaretter:

»Regeringen bliver nødt til at vise, de mener det alvorligt, når de siger, at de vil forbedre danskernes sundhed. Og så er det naturligvis oplagt at skrue på de knapper, vi ved der virker,« siger Tove Larsen.

Mette Wier, formand for Forebyggelseskommissionen, tager positivt imod, at kommunerne er klar til at gøre en større indsats, men hun fastslår, at kommunerne ikke kan løse opgaven alene.

»Skrækscenariet er, at regeringen kommer med en handlingsplan, hvor det hele handler om, hvad kommunerne skal gøre. Det er selvfølgelig bekvemt for regeringen, men det er altså umuligt for kommunerne at klare det alene. Regeringen skal også tage et ansvar og eksempelvis sætte prisen op på cigaretter. Ellers når vi ikke de tre år i ekstra gennemsnitslevetid i løbet af de næste 10 år, som er regeringens mål med forebyggelsen,« siger Mette Wier.

! Regeringen bliver nødt til at vise, de mener det alvorligt, når de siger, at de vil forbedre danskernes sundhed. Og så er det naturligvis oplagt at skrue på de knapper, vi ved der virker

Tove Larsen, formand for KL's social- og sundhedsudvalg

Grønne nærområder kan få sveden frem hos danskerne

Af Søren Kudahl, skd@kl.dk, og Jens Jørgensen, jjr@kl.dk

4 ud af 10 voksne danskere mener, at de ville dyrke mere motion, hvis der var flere grønne områder og cykelstier tæt på, hvor de bor. Forsker opfordrer til at tænke muligheden for motion og bevægelse langt mere ind, når der bygges nyt.

Det går væsentligt nemmere med at få snøret løbeskoene eller spændt cykelhjelm, hvis der er grønne områder eller gode cykelstier lige i nærheden. Det mener 37 procent af de voksne danskere i en undersøgelse, som YouGov Zapera har gennemført for Momentum. Specielt de yngste tror, at de ville dyrke mere motion med bedre fysiske rammer i nærområdet.

Henrik Harder, lektor i arkitektur og design på Aalborg Universitet, har blandt andet forsket i bevægemønstre. Og han er ikke i tvivl om, at danskerne generelt ville dyrke mere motion, hvis omgivelserne var bedre indrettet til det.

»Undersøgelser fra blandt andet Sverige viser, at folk dyrker mere motion, hvis der er rene og pæne grønne områder, hvor de bor. Hvis der ikke er noget attraktivt at komme ud til, er folk mere tilbøjelige til at blive indenfor,« siger Henrik Harder.

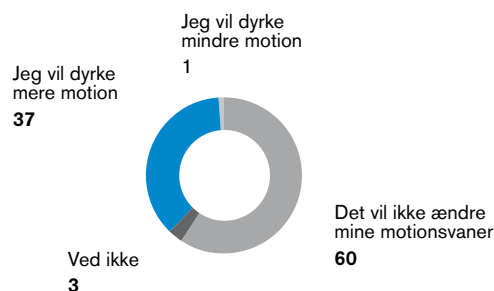
Han bor selv midt i Aalborg og undrer sig tit over, at der ikke er flere løbere i bybilledet:

»Men det handler formentlig om, at de, der kommer ud at løbe, i stedet tager bilen ud til grønne områder uden for byen.«

Henrik Harder opfordrer derfor kommunerne til at tænke mulighederne for motion og bevægelse mere ind i byplanlægningen. Og han ser meget gerne mere utraditionelle løsninger end i dag.

»Kommunerne er egentlig meget gode til at anlægge grønne områder. Men man ser desværre mange parker, som bruges alt for lidt. Og jeg tror, det handler om, at man ikke har fat i folks livsstil. Man laver stadig fodbold- og basketballbaner, selv om tendensen klart er, at folk bliver mere og mere individualistiske, når de dyrker motion,« siger Henrik Harder.

Hvordan tror du, at bedre fysiske rammer i form af for eksempel flere cykelstier og grønne områder i dit nærområde vil påvirke dine motionsvaner? (%)

Kilde: YouGov Zapera for Momentum. Internetbaseret undersøgelse blandt 1.008 voksne danskere i perioden 25.-28. maj 2009. Deltagerne udgør et repræsentativt udsnit af befolkningen.

Forebyggelseskommissionen foreslog også i sit udspil i april, at kommunerne tænker mere på muligheden for fysisk aktivitet, når de udarbejder kommune- og lokalplaner, for eksempel i form af cykelstier, rekreative områder og idrætslegepladser. I regeringspartiet Venstre er sundhedsordfører Birgitte Josefsen også varm tilhænger af, at det sunde valg bliver nemmere for borgerne. Og hun henviser til flere vellykkede udenlandske erfaringer:

»I Spanien gør man for eksempel meget ud af at tænke fysisk aktivitet ind i byplanlægningen. Man laver eksempelvis ikke bare en legeplads for børnene. Når man er i gang med at bygge, laver man også en legeplads til de voksne, så de ikke bare sidder og kigger, mens børnene leger. Og de voksne bruger dem faktisk,« siger Birgitte Josefsen.

Kommunerne støtter gennem deres fælles forening KL også idéen om at gøre det nemmere og mere attraktivt for borgerne at gå, cykle og dyrke idræt. Dog med det forbehold, at det vil kræve flere penge fra statens side. Det tør Birgitte Josefsen ikke love:

»Hvis du tænker ind i planlægningsfasen, at det skal være lettere at komme til at dyrke motion, behøver det jo ikke blive dyrere. Men jeg vil ikke udelukke, at der skal nogle midler med i en opstartsfasen.«

Mette Wier, formand for Forebyggelseskommissionen og direktør for Anvendt KommunalForskning, tolker tallene sådan, at folk har brug for meget opbakning, hvis de skal ændre vaner. Så kan både flere grønne områder, cykelstier og en række andre ting være en del af løsningen.

»Jeg plejer at bruge sundhedsminister Jakob Axel Nielsen som eksempel, for han har jo tabt 12 kilo. Det er rigtig flot, men han har også meget opbakning. Han træner med Chris McDonald (sundhedsekspert kendt fra tv, red.) en gang om ugen, og han har en psykolog, der coacher ham til at fastholde motivationen en gang om ugen. De almindelige danskere har jo brug for lige så meget hjælp. Og mindre ressourcestærke og mere udsatte borgere har brug for meget mere hjælp og støtte,« siger Mette Wier.

Flere og flere børn bliver tykke

Af Søren Kudahl, skd@kl.dk

Antallet af overvægtige børn stiger støt i disse år. Det vurderer et stort flertal af landets kommuner i ny undersøgelse. Ekspert er stærkt bekymrede over udviklingen, der fører til ulykkelige og ensomme børn, som har markant større risiko for at få alvorlige sygdomme som voksne. Næsten 9 ud af 10 kommuner har særlige indsatser i gang for at hjælpe de tykke børn.

Fedmeepidemien rammer i stigende omfang de allermest uskyldige – nemlig børnene. Det vurderer nogle af de fagpersoner, der kommer tættest på børnene gennem hele barndommen, i en rundspørge til alle danske kommuner, som Momentum har gennemført. I 63 procent af kommunerne oplever sundhedsplejersker, kommunallæger og sundhedskonsulenter, at der er blevet flere overvægtige børn i de seneste år. Kun tre procent oplever, at der er blevet færre overvægtige børn i deres kommune.

Dermed kan kommunerne slet ikke genkende de spæde tegn på en stagnation i antallet af overvægtige børn, som enkelte udenlandske undersøgelser og den danske såkaldte skolebørnsundersøgelse fra 2005 har vist.

I Herlev fortæller kommunallæge Søren Krue, at mellem hver tredje og hver fjerde af eleverne i de seneste 9. klasses år-gange er overvægtige.

»Der bliver flere og flere overvægtige børn. Og en stigende andel af dem ender i gruppen af decideret fede, som vi er rigtigt bekymrede for,« siger Søren Krue.

Søren Krue og hans kolleger i Herlev Kommune har i forbindelse med de lovpligtige ind- og udskolingsundersøgelser systematisk registreret udviklingen i højde og vægt for eleverne i 9. klasse og ved derfor, at der er blevet flere over-

vægtige i den aldersgruppe. I den anden ende af skolespektret har Køge Kommune tal for udviklingen i børnehaveklasserne. Men facit er fuldstændig det samme: Der er blevet mange flere overvægtige børn. I 1998 var 15 procent af de børn, der begyndte i 0. klasse i Køge, overvægtige. Ni år senere, i 2007, var hele 24 procent – eller næsten hver fjerde af de små poder – for tykke.

Ledende sundhedsplejerske Anne Marie Knudsen i Køge Kommune pointerer, at overvægtige børn ofte bliver til hjerteskrærende historier om ensomme og ulykkelige børn.

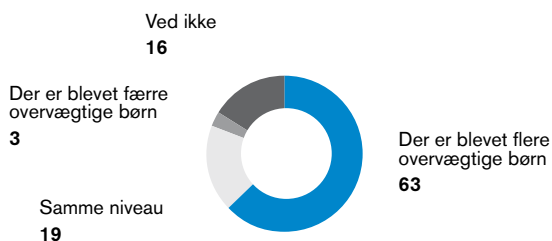
»Vi ser overvægtige 13-årige, der har som mål i livet bare én gang at prøve at have en rigtig ven. Børn mærker meget tidligt de sociale konsekvenser af at være overvægtig, hvis man for eksempel ikke har luft til at løbe, gyng og klatre som de andre på legepladsen,« siger Anne Marie Knudsen.

Og man kan langt fra regne med, at hvalpefedtet blot vil rasle af med alderen. Professor og fedmeekspert Berit L. Heitmann fra Syddansk Universitet og Institut for Sygdomsfore-

Vi ser overvægtige 13-årige, der har som mål i livet bare én gang at prøve at have en rigtig ven. Børn mærker meget tidligt de sociale konsekvenser af at være overvægtig, hvis man for eksempel ikke har luft til at løbe, gyng og klatre som de andre på legepladsen

Anne Marie Knudsen, ledende sundhedsplejerske i Køge Kommune

Hvordan oplever I udviklingen i antallet af overvægtige børn i kommunen i de seneste år? (%)

Kilde: Momentum

Om undersøgelsen:

Momentum har gennemført en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse til alle 98 kommuner. E-mail med spørgeskema er sendt til rådhusets e-mailadresse, attersteret den ansvarlige for kommunens indsats i forhold til overvægtige børn. Det er typisk kommunallæger, ledende sundhedsplejersker, sundhedschefer og sundhedskonsulenter, der har svaret. Undersøgelsen er foretaget i perioden 18. maj-13. juli 2009. 81 kommuner har svaret, hvilket svarer til en svarprocent på 83.

byggelse i København fremhæver, at cirka 40 procent af de børn, der er overvægtige som 7-årige, også bliver overvægtige som voksne. Og det er en alvorlig sag:

»De alvorligste helbreds konsekvenser af overvægt er de følgesygdomme i form af diabetes, hjerteproblemer, blodpropper og så videre, som overvægtige har stærkt forøget risiko for. Men for det enkelte barn er de psykiske konsekvenser typisk de alvorligste. Det værste er, når man bliver mobbet eller holdt udenfor af kammeraterne. Så fylder det jo mindre for barnet, at det kan få en blodprop som voksen,« siger Berit L. Heitmann.

Det er reelt meget begrænset, hvad man ved om udviklingen i børns overvægt. Der er kun gennemført få studier, hvor man har sammenlignet andelen af overvægtige over tid. Derfor ser forskerne også frem til den database med landsdækkende data om børns vægt, højde og helbred, som Sundhedsstyrelsen og KL er ved at opbygge. Men indtil da giver de enkelte kommuners tal og oplevelser fra sundhedsplejersker og lægers arbejde med børnene en af de bedste indikationer af udviklin-

gen. Og meget tyder altså på, at den går i den gale retning.

Kommunerne er tilsyneladende bevidste om de alvorlige konsekvenser, som overvægt kan få for børnene. Hele 86 procent af kommunerne melder til Momentum, at de har iværksat én eller flere særlige indsatser i forhold til overvægtige børn. Og 6 ud af 10 kommuner siger, at de har brugt flere ressourcer på området i de seneste år.

Indsatserne spænder vidt. Nogle steder forsøger man at følge børnene tættere i børnehavealderen og tidligt spotte de børn, som er ved at blive overvægtige. Det gælder eksempelvis i Herlev, hvor alle fireårige fremover vil blive målt og vejlet i børnehaven, fortæller kommunallæge Søren Krue:

»Alle resultaterne kommer så ind til mig, og jeg udregner, hvem der er i risikogruppen i forhold til overvægt. De får så besøg af den sundhedsplejerske, som besøgte familien, da barnet var lille. Hvis sundhedsplejersken derefter vurderer, at der er behov for det, tilbydes familien rådgivning og støtte, indtil barnet begynder i skole.«

Unge har ondt i livet

I den anden ende af landet – i nordjyske Hjørring – mærker kommunens sundhedspersonale også tydeligt, at der bliver mange flere overvægtige børn i disse år. Men her koncentrerer kommunen i første omgang indsatsen mod de store folkeskolebørn i 7.-9. klasse, fortæller sundhedsplejerske Connie Faurholt:

»Mange i den aldersgruppe er i dårlig form, overvægtige og kede af det. En undersøgelse på en enkelt skole viste ligefrem, at halvdelen følte, at de havde et decideret dårligt liv.«

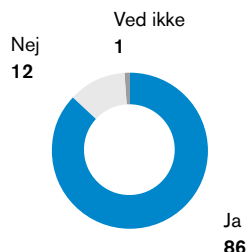
Derfor satte Connie Faurholt og hendes kolleger sig for at forbedre de store børns helbred på alle punkter. Det indebærer blandt andet, at der laves sundhedsprofiler for alle børn – og lærere – i de ældste klasser, og at eleverne undervises i, hvad der er sund mad, og hvordan de laver den. Og ikke mindst får alle mere motion – ikke bare i idrætstimerne, men hver eneste dag med små, sjove lege og øvelser i én af de andre timer.

I hvilke aldersgrupper er stigningen i antallet af overvægtige mest tydelig? (%)

0-2-årige	0
3-5-årige	12
6-12-årige	76
13-17-årige	46
Ved ikke	16

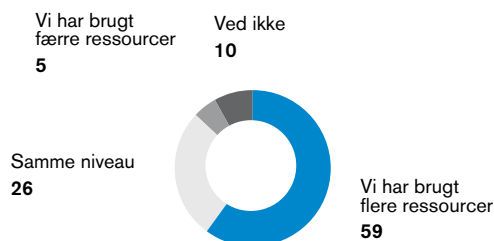
Note: Respondenterne har haft mulighed for at afgive flere svar.
Kilde: Momentum

Har din kommune iværksat en eller flere særlige indsatser i forhold til overvægtige børn? (%)

Kilde: Momentum. På www.sst.dk er Sundhedsstyrelsens pjece "Børn i Balance" med 21 kommunale projekter rettet mod overvægt blandt børn og unge.

Hvad er din opfattelse af udviklingen i kommunens brug af ressourcer på at reducere overvægt blandt børn i de seneste år? (%)

Kilde: Momentum

Og i den første skole, hvor forsøget blev rullet ud, var der mærkbare resultater allerede efter tre måneder.

»75 procent havde fået et bedre liv, og 85 procent syntes nu, at de havde et godt liv. Og elevernes fedtprocent var også blevet markant lavere,« fortæller Connie Faurholt.

Forældre på skolebænken

I Køge Kommune kan ledende sundhedsplejerske Anne Marie Knudsen berette om en stribe aktiviteter for at forebygge og reducere overvægten blandt kommunens børn. Blandt andet kurser for overvægtige teenagere, andre kurser for 8-12-årige og deres forældre og et særligt fokus på overvægt og kost, når sundhedsplejersken besøger familier, hvis børn er blevet tre et halvt år.

»Vi skal i dialog med familierne om, hvordan de kan leve deres liv, så deres børn ikke bliver overvægtige. Det handler ikke bare om kost, men også om, hvordan man håndterer konflikter. Vi ved, at en uløst konflikt i familien kan føre til overvægt og spiseforstyrrelser hos børn,« siger Anne Marie Knudsen og slår fast, at:

»Vi må endelig ikke pege børnene ud som anderledes og pådutte dem et ansvar for, at de er overvægtige. Det er udelukkende forældrenes ansvar.«

Tove Larsen, borgmester i Aabenraa Kommune og formand for KL's social- og sundhedsudvalg, glæder sig over, at næsten 9 ud af 10 kommuner har særlige indsatser for at få bugt med børnenes overvægt.

»Det er utrolig vigtigt at få tidligt fat i de børn og familier, hvor overvægt er eller kan blive et problem. På den måde kan vi give familierne et bedre liv og spare samfundet for en masse penge, som de overvægtige ellers senere kommer til at koste i sundhedssystemet. Her kan kommunerne udnytte, at vi gennem sundhedsplejersker, kommunallæger og folkeskolen følger børnene og familierne tæt gennem hele barndommen,« siger Tove Larsen.

Flere eksperter glæder sig også over, at kommunerne er meget opmærksomme på at dæmme op for børnenes over-

vægt. En af dem er Jeppe Matthiessen, forsker på DTU Fødevareinstituttet:

»Det er mit indtryk, at der sker meget i mange kommuner. Men vi ved desværre ikke ret meget om, hvad der virker. Så ville der jo nok være sat en stopper for stigningen i antallet af overvægtige børn. Kommunerne bør blive bedre til at lære af hinanden.«

Jeppe Matthiessen er samtidig lidt nervøs for den fremtidige indsats. Sagen er nemlig den, at der som en del af det årlige satspuljeforlig mellem et bredt flertal i Folketinget i 2004 blev afsat i alt 73 millioner til støtte til kommunale projekter i forhold til overvægtige børn. De sidste af de penge blev imidlertid uddelt i 2008, og i løbet af de næste par år vil projekterne løbe ud.

»Hvad sker der så? Kan kommunerne så selv finde pengene til at videreføre indsatsen? De fleste kan jo hjælpes til at tabe sig, men hvad gør vi for, at de fastholder vægttabet?« spørger Jeppe Matthiessen.

Tove Larsen, formand for KL's social- og sundhedsudvalg, forsikrer, at kommunerne også i de kommende år vil arbejde hårdt for at knække den opadgående kurve i antallet af overvægtige børn. Men hun tør ikke love, at kommunerne selv kan finde de penge til indsatsen, som staten har tilført fra satspuljen i de seneste år. KL er generelt stærkt skeptisk over for puljefinansierede projekter, hvis Folketinget og regeringen ikke efterfølgende vil betale for, at de gode projekter bliver til permanente løsninger.

»Hvis regeringen virkelig mener al snakken om mere forebyggelse, må den også forstå, at der skal følge penge med. Vi kan jo ikke bare tage pengene fra daginstitutionerne, folkeskolen eller ældreplejen i kommunerne,« siger Tove Larsen.

Lev stærkt, dø gammel

Af Jens Jørgensen, jjr@kl.dk

Forebyggelse handler ikke om at spare penge. Vi skal ganske enkelt forebygge meget mere, fordi folk vil få et længere og bedre liv. Det fastslår fem fremtrædende sundhedsforskere, som Momentum har talt med. Og der er nok at tage fat på. I dag halter Danmark på mange punkter langt efter andre lande.

Skaft bedre og længere liv til danskerne. Så enkelt kan opgaven beskrives, når regeringen i disse måneder nedfælder dens bud på en handlingsplan for de kommende års forebyggelsesindsats på sundhedsområdet. Samfundet skal kort og godt levere fundamentet for, at danskerne kan få flere leveår med et godt helbred. Det er hovedbudskabet fra fem førende sundhedsforskere, som Momentum har talt med.

En af dem er Torben Jørgensen, ledende overlæge på Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed og professor ved Institut for Folkesundhedsvidenskab på Københavns Universitet. Han er ikke i tvivl om, hvorfor politikerne skal satse mere på forebyggelse. For det er uomtvisteligt, at mere forebyggelse giver bedre og længere liv.

»Vi har en moralsk forpligtelse til at forebygge, så vores medmennesker får så godt et liv som muligt. Formålet med forebyggelse er jo, at vi flytter tidspunktet for, hvornår man får en kronisk sygdom, så langt op i alderen og så tæt på dødstidspunktet som muligt,« siger Torben Jørgensen.

At det kan lade sig gøre, er professor ved Institut for Sundhedstjenesteforskning ved Syddansk Universitet Kjeld Møller Pedersen ikke i tvivl om:

»Man vil helt klart vinde nogle flere gode år på øget forebyggelse. Forebyggelseskommissionens udregninger viser jo for eksempel, at rygere vil leve længere og få flere gode leveår, hvis de stopper med at ryge.«

Professor Mette Wier, direktør for Anvendt Kommunal-Forskning og formand for Forebyggelseskommissionen, giver et eksempel med en ryger, der har kvittet tobakken:

»Han vil ikke bare komme til at leve 10 år længere, han vil også undgå 10 år med sygdom.«

En effektiv forebyggelse vil altså kunne betyde forskellen på en aktiv alderdom med ture på golfbanen, udlandsrejser og hyggebold med børnebørnene eller en alderdom med konstant åndedrætsbesvær lænket til en iltflaske i hjemmet eller en sygehusseng.

Forfejlet diskussion

Når vi taler om forebyggelse, burde debatten derfor handle om, hvordan vi sikrer danskerne det bedst mulige helbred i flest mulige år. I stedet mener forskerne, at det alt for ofte bliver en diskussion om, hvorvidt forbud og øget forebyggelse kan spare samfundet for penge eller ej. Og den økonomiske diskussion er særdeles vanskelig at afgøre. For hvad skal regnes med, og kan det i sidste ende ligefrem blive en underskudsforretning, at folk lever længere? Er det kun i forhold til udgifterne til sygdomsbehandling, man kan sammenligne, eller skal faktorer som sygedage, førtidspension, længere tids brug af offentlige tilbud som veje, biblioteker og lignende for eksempel også tælles med?

Ifølge Jes Søgaard, professor og direktør ved Dansk Sundhedsinstitut, er diskussionen ikke særlig relevant: ▶

Den danske lovgivning på rygeområdet kan sammenlignes med Turkmenistans, og et land som Indien er længere fremme end os. Ser man på den generelle forebyggelse, ligger Danmark i det hele taget langt nede på ranglisten

Torben Jørgensen, professor, Københavns Universitet

Om forebyggelse

Regeringen oprettede i januar 2008 en forebyggelseskommission, der skulle komme med forslag til at forbedre danskernes sundhed. Regeringen satte som mål, at den gennemsnitlige levealder skal forlænges med tre år i løbet af de næste 10 år. Baggrunden er blandt andet, at:

- Danskernes gennemsnitlige levealder ikke siden 1950 er steget i samme grad som i de lande, vi normalt sammenligner os med. Eksempelvis bliver svenskere og nordmænd i gennemsnit mere end to år ældre.

- De sidste år, vi lever, er ofte præget af dårligt helbred på grund af eksempelvis kroniske sygdomme som hjerte-kar-sygdomme, sukkersyge, lungekræft og leversygdomme.
- Cirka 40 procent af alle sygdomme og tidlige dødsfald skyldes rygning, usund kost, alkohol og for lidt idræt og motion.

Forebyggelseskommissionen kom i april i år med 52 forslag til, hvordan danskerne kan komme til at leve længere og sundere. Forslagene vil danne afsæt for den nationale handlingsplan for forebyggelse, som regeringen lancerer til efteråret.

Kilde: www.forebyggelseskommissionen.dk

»Vi har ikke råd til at lade være med at satse mere på forebyggelse, selv om det ikke er sikkert, vi kommer til at spare. For lader vi bare stå til, vil presset på sundhedsvæsenet blive endnu større, end det er i dag. Og det bliver for alvor dyrt.«

Selve idéen om, at forebyggelse skal medføre besparelser, finder forskerne i det hele taget forfejlet.

»Vi skal gøre det for menneskers helbreds skyld,« fastslår Finn Diderichsen, professor på Københavns Universitets Institut for Folkesundhedsvidenskab og uddyber:

»På sygehusene bruger vi jo uden at blinke 200.000-300.000 kroner på at redde et leveår, uden vi taler om, at øgede ressourcer til sygehusene skal medføre, at vi kan spare penge.«

Ledende overlæge Torben Jørgensen kalder det også en stor fejltagelse at gøre en større satsning på forebyggelse afhængig af, om det kan betale sig økonomisk eller ej.

»Når vi sender folk til udlandet for at blive behandlet for kræft, så snakker vi jo ikke om, at de så kommer til at leve længere og derved belaster vores samfund. Hvis man overfører logikken til andre områder, skulle man jo også spørge, om vi skal droppe fartbegrænsningerne eller lukke fødevarekontrollen, fordi vi skal have folk til at dø noget tidligere, så de ikke belaster samfundsøkonomien. Det er jo en fuldstændig forskruet tankegang, som af en eller anden grund kun gør sig gældende for forebyggelse.«

Danmark halter bagud

I forhold til andre lande er Danmark på en række områder langt bagud med forebyggelse, vurderer forskerne.

»Den danske lovgivning på rygeområdet kan sammenlignes med Turkmenistans, og et land som Indien er længere fremme end os. Ser man på den generelle forebyggelse, ligger Danmark i det hele taget langt nede på ranglisten,« siger Torben Jørgensen.

De fem forskere er enige om, at Danmark gør alt for lidt for at forebygge kroniske sygdomme. Den mangelfulde indsats betyder, at danskernes gennemsnitlige levealder er lavere end

i de lande, vi normalt sammenligner os med, og mange må igennem en lang sygdomsperiode, inden de dør. Ifølge Statens Institut for Folkesundhed lider omkring halvanden million danskere af en kronisk sygdom, og omkring en halv million af dem er meget hæmmede af sygdommen og har andre følgesygdomme.

Alligevel er det kun få økonomiske ressourcer, vi ifølge Forebyggelseskommissionens formand Mette Wier bruger på at forebygge de kroniske sygdomme:

»Det er pebernødder, der bliver brugt på det. Jeg blev faktisk lidt rystet over, hvor få penge der er afsat på området, da vi forsøgte at kortlægge det under Forebyggelseskommissionens arbejde.«

Det skal oven i købet ses i lyset af, at man ifølge professor Kjeld Møller Pedersen får rigtig meget for pengene ved eksempelvis at tilbyde rygestopkurser og indføre højere afgifter på tobak.

»Hvis man sammenligner med, at man bliver nødt til at sætte ind med behandling, er det faktisk billigere og giver større gevinst at styrke forebyggelsen.«

Det er ellers kendt viden, at man kan mindske antallet af kronisk syge ved at få folk til at dyrke mere motion, spise sundere og sænke deres forbrug af tobak og alkohol. Danmark har dog været for lang tid om at komme ud af starthullerne og er stadig langt bagefter de lande, vi normalt sammenligner os med.

»Vi er 15 år bagud, når det gælder lovgivning på området. Staten har jo nærmest gjort en dyd ud af ikke at lovgive i forhold til blandt andet rygning og alkohol. Det er dog ved at skifte, men kun langsomt,« siger professor Finn Diderichsen.

Regeringens udspil om at hæve gennemsnits-levealderen med tre år er derfor også for uambitiøst, mener Jes Søgaard:

»Det svarer jo alligevel næsten til den naturlige udvikling. Målsætningen skal være at nå det nordeuropæiske niveau. Hvorfor skal vi i Danmark acceptere en gennemsnits-levealder, der er lavere end i Sverige, England og andre lande, vi plejer at sammenligne os med?«

! Hvorfor skal vi i Danmark acceptere en gennemsnitslevealder, der er lavere end i Sverige, England og andre lande, vi plejer at sammenligne os med

Jes Søgaard, professor,
Dansk Sundhedsinstitut

Navn	Finn Diderichsen	Mette Wier	Kjeld Møller Pedersen	Jes Søgaard	Torben Jørgensen
Stilling	Professor på Københavns Universitets Institut for Folkesundhedsvidenskab	Professor og direktør for Anvendt KommunalForskning	Professor ved Institut for Sundhedstjenesteforskning ved Syddansk Universitet	Professor og direktør ved Dansk Sundhedsinstitut	Ledende overlæge på forskningscenter for forebyggelse og sundhed og professor ved Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet
Bliver der i Danmark gjort nok for at forebygge livsstilssygdomme?	Nej. Forebyggelseskommissionens forslag er oplagte tiltag, men man kunne gøre endnu mere.	Vi gør langt fra nok, og det er kun pebernødder, der bliver brugt på det.	Det går lidt fremad, men det er ikke prangende.	Nej. Og ambitionsniveauet er alt for lavt.	Indsatsen har hidtil været utilstrækkelig og hovedsageligt fokuseret på oplysning og individets eget initiativ.
Hvor vil du placere Danmarks forebyggelsesindsats i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med?	Vi er mange år bagefter.	Generelt er vi langt bagud på flere centrale indsatsområder som for eksempel tobaksområdet.	Jeg vil tro omkring midten, men jeg har ikke set en sammenligning.	Især omkring politikken på tobaksområdet er vi bagefter.	Vi ligger langt nede på rangstigen.
Hvad vil være den væsentligste effekt af øget forebyggelse?	Muligheden for at forlænge folks levealder og antallet af raske leveår.	Vi vil ikke kun leve længere, men også være raske i længere tid samt spare penge til sygdomsbehandling, sygefravær og tidlig pensionering.	Flere og bedre leveår.	Vi ved, det vil give flere og bedre leveår.	Bedre helbred og større livskvalitet.

Kilde: Momentum. Rundringning i perioden 15.-26. maj 2009

Byggesager samler støv i Naturklagenævnet

Af Jens Jørgensen, jjr@kl.dk

Kommuner er stærkt utilfredse med Naturklagenævnets sagsbehandlingstider. 14 procent af sagerne ligger i over et år, før de bliver afgjort. Konsekvensen er, at planlagte byggeprojekter forhales. Miljøminister Troels Lund Poulsen (V) lover hurtigere sagsbehandling.

Teenagedrenge i kapløb på toptunede knallerter hører hjemme på en øde motorbane – ikke på stille villaveje. Det vil de fleste være enige i, og derfor er det også nogle frustrerede villaejere, teenagedrenge og lokalpolitikere i Rødovre Kommune, som har måttet se til, at den kommunale knallertbane har været lukket siden april 2008.

Det skyldes, at kommunen i to omgange har måttet vente på, at Naturklagenævnet tager stilling til, om knallertbanen må genetableres efter et større vejarbejde. I denne omgang har kommunen ventet på svar siden den 2. december – altså snart ni måneder.

Sagen fra Rødovre er langt fra enestående. I Randers Kommune går en landmand på 10. måned rundt uden at vide, om han bliver tvunget til at rive sin nybyggede lade ned. I Brønderslev må en gruppe forældre se drømmen om at få deres børn passet i en skovbørnehave samle støv i sagsbunkerne ved Naturklagenævnet. Og Halsnæs Kommune i Nordsjælland har først netop fået grønt lys til at udstykke 64 grunde til parcelhusbyggeri efter næsten et års ventetid.

Sådan kunne man ifølge Mikael Jentsch, teknisk direktør i Frederikshavn Kommune og formand for Kommunalteknisk Chefforening, blive ved:

»Naturklagenævnet er helt klart en flaskehals for mange projekter. Jeg tror, alle kommuner oplever lange sagsbehandlingstider,« siger Mikael Jentsch.

At Naturklagenævnet tager sig god tid, bekræfter nævnets egen årsrapport for 2008. Det tog i gennemsnit 190 dage – eller lidt over seks måneder – at afgøre en sag i 2008. 14 procent af sagerne havde endda ligget mere end et år, inden de blev afgjort. Og ifølge formanden for Naturklagenævnet, cand. jur. Lars Busck, passer de tal formentlig også meget godt på virkeligheden i dag.

Undren i Rødovre

I Rødovre Kommune undrer borgmester Erik Nielsen (S) sig over, at sagerne kan få lov til at ligge i så lang tid, uden at der træffes en afgørelse:

»Når jeg ser en sag som vores, tænker jeg, at der er noget galt med hele systemet.«

Sagen om knallertbanen har da også haft et langt og speget forløb, siden knallertbanen i forbindelse med udvidelsen af motorring 3 måtte afgive noget af sit område. Rødovre Kommune søgte derfor Fredningsnævnet for København om at genetablere knallertbanen lidt ved siden af det gamle sted og fik i november 2007 positivt svar. Kulturarvsstyrelsen klagede dog over tilsagnet til Naturklagenævnet, som efter 10 måneders ventetid afviste Kulturarvsstyrelsens klage.

Herefter følte Rødovre Kommune sig sikker på, at Kulturarvsstyrelsen også ville give dispensation i forhold til museumsloven. Det afslog Kulturarvsstyrelsen dog i november sidste år, hvilket Rødovre Kommune klagede over til Naturklagenævnet. Man bad her om en hurtig afgørelse, da knallertbanen ikke har kunnet bruges siden april 2008. Her næsten ni måneder senere har Rødovre Kommune dog stadig ikke hørt noget fra Naturklagenævnet.

Forløbet frustrerer borgmester Erik Nielsen:

»Jeg gik da ud fra, at det var muligt at træffe en hurtigere beslutning, når Naturklagenævnet allerede én gang har undersøgt sagen og endda været ude at se stedet. Og jeg synes, det er brandærgeligt, fordi ventetiden går ud over de unge mennesker, som bare må gå og vente på at komme til at køre på banen igen,« siger Erik Nielsen.

Naturklagenævnets sagsbehandlingstider i 2008

Gennemsnitlig sagsbehandlingstid*	190 dage
Andel af sager, der har ventet 6-12 måneder på en afgørelse	27 %
Andel af sager, der har ventet over 12 måneder på en afgørelse	14 %

*Der er indregnet gennemsnitligt fem dages liggetid inden sagsoprettelse.

Note: Alle tal er eksklusive fredningssager.

Kilde: "Årsrapport for Regnskabsåret 2008 – Naturklagenævnet og Miljøklagenævnet"

Om Naturklagenævnet

Naturklagenævnet er overordnet myndighed i frednings-sager og klageinstans for afgørelser efter en række love om regulering af fast ejendom: Planloven, naturbeskyttelsesloven, råstofloven, skovloven, masteloven, sommerhusloven og kolonihaveloven. Naturklagenævnet består af en formand, som udpeges af miljøministeren, to højesteretsdommere samt syv medlemmer, der udpeges af Folketinget. Nævnet holder møde én gang om måneden. Naturklagenævnets administration varetages af et sekretariat på omkring 50 personer.

Kilde: www.nkn.dk

Forelagt Rødovre Kommunes kritik forklarer Naturklagenævnets formand Lars Busck, at der i det konkrete tilfælde er tale om to forskellige sager, der vedrører hver sin lovgivning, hvilket gør det nødvendigt at indlede en helt ny sagsbehandling.

Byggeprojekter på stand by

Det er dog ikke bare de kommuner og borgere, der er direkte involveret i sagerne, som taber på de lange sagsbehandlingstider. Regeringen og KL aftalte i forårets økonomiforhandlinger at give et boost til den kriseramte økonomi ved at give kommunerne bedre muligheder for at renovere og bygge nyt. Men mange projekter kan blive væsentligt forhalet i Naturklagenævnet, og dermed må byggefirmaer og håndværkere se langt efter tiltrængte opgaver.

I Rødovre tør man eksempelvis ikke gå i gang med at anlægge den nye knallertbane, før man ved, om Naturklagenævnet siger god for projektet:

»Vi har udskudt alle vores planer, som ellers kunne have skabt arbejde for entreprenørerne. Lige så snart vi får en positiv besked fra Naturklagenævnet, er vi klar til at gå i gang med genopbygningen af banen,« forklarer borgmester Erik Nielsen. Ifølge formanden for de tekniske chefer i kommunerne, Mikael Jentsch, har mange andre kommuner de samme overvejelser som Rødovre:

»Der findes en hel del sager, hvor vi ikke kan komme videre, fordi man som kommune er tilbageholdende med at lave alt for mange foranstaltninger, hvis man ikke ved, hvordan sagen vil blive afgjort. Det er derfor vigtigt, at vi får minimeret sagsbehandlingstiderne i Naturklagenævnet,« siger Mikael Jentsch. Det er dog usikkert, om Mikael Jentschs ønske om kortere sagsbehandlingstider kan blive opfyldt. Problemet med de lange sagsbehandlingstider i Naturklagenævnet er nemlig langt fra nyt. I 2005 fandt Rigsrevisionen sagsbehandlingstiderne utilfredsstillende, hvilket fik daværende miljøminister Connie Hedegaard (K) til at iværksætte flere tiltag, der skulle reducere sagsbehandlingstiderne. Rigsrevisionen fulgte i

november 2008 op på sagen. Her var ventetiderne imidlertid blevet endnu længere. Rigsrevisionen besluttede derfor fortsat at følge Naturklagenævnets bestræbelser på at mindske sagsbehandlingstiderne.

Naturklagenævnets formand, Lars Busck, fastslår, at nævnet heller ikke selv er tilfreds med sagsbehandlingstiderne. Naturklagenævnet har ifølge Lars Busck forsøgt at effektivisere så meget, det er muligt uden at slække på kvaliteten. Blandt andet ved at indføre LEAN-ordning, screening af indkomne sager, så de nemmere bliver sorteret fra og afgjort hurtigt, samt specialiserede teams, der tager sig af bestemte typer af sager.

»Alligevel sker det, at nogle sager kommer til at ligge på en hyld for længe, simpelthen fordi der ikke er mandskab til at foretage de nødvendige undersøgelser. Vi mangler simpelthen ressourcer,« siger Lars Busck.

Minister vil rette op

Miljøminister Troels Lund Poulsen (V) har det overordnede ansvar for Naturklagenævnet. Han erkender også, at sagsbehandlingstiderne er for lange, og at der ikke er sket nok.

»Jeg har derfor lyttet til kritikken og vil i efteråret gøre noget drastisk for at effektivisere sagsbehandlingen, nemlig ved at foreslå, at Naturklagenævnet og Miljøklagenævnet bliver slået sammen,« siger Troels Lund Poulsen.

Han lægger også op til, at det nye organ skal have flere penge til rådighed, end de to nævn tilsammen har i dag. Det handler ifølge miljøministeren dog ikke kun om flere ressourcer, men også om at effektivisere sagsbehandlingen for at få sagsbehandlingstiderne ned i et acceptabelt leje. Lovforslaget vil derfor også indeholde vejledende maksimale ventetider: »Det afhænger selvfølgelig af sagernes karakter, men jeg vil ikke finde mig i sagsbehandlingstider på flere år,« siger Troels Lund Poulsen.

Indvandrere rykker ind i kommunale job

Af Søren Kudahl, jjr@kl.dk
Analyse: Karina Ramslev

Næsten to tredjedele af væksten i ansatte i kommunerne udgøres af folk med anden etnisk baggrund, viser nye tal. Efter flere års konstant stigning udgør indvandrere og deres børn nu mere end syv procent af de kommunalt ansatte. Kommunerne og Foreningen Nydansker glæder sig over udviklingen.

Indvandrerne har for alvor gjort deres indtog på det kommunale arbejdsmarked. I ældreplejen, skoler, daginstitutioner og kommunekontorer bliver der ansat flere og flere indvandrere og børn af indvandrere – de såkaldte efterkommere. I september 2008 var der ansat 37.058 indvandrere og efterkommere i de danske kommuner, en stigning på hele 14 procent i forhold til året før. Det viser en særkørsel, som Det Fælleskommunale Løndatakontor har foretaget for KL's forhandlingssekretariat. Stigningen svarer til, at ansatte med anden etnisk baggrund udgjorde næsten to tredjedele af den samlede vækst i antallet af kommunalt ansatte fra september 2007 til september 2008. Og indvandrere og efterkommere bestrider nu 7,2 procent af alle kommunale job. 4,8 procent af de kommunalt ansatte stammer fra ikke-vestlige lande, og dermed er det næsten på niveau med andelen i arbejdsstyrken, som er på 5,2 procent. Michael Ziegler, borgmester i Høje-Taastrup og formand for KL's løn- og personaleudvalg, kalder udviklingen meget vigtig for kommunerne som arbejdsgivere:

»Den økonomiske krise gør det i øjeblikket lettere at tiltrække nye medarbejdere i kommunerne. Men når de tunge skyer letter, vil vi igen skulle kæmpe hårdt for at skaffe arbejdskraft. Og her er det enormt vigtigt, at vi er i stand til at rekruttere bredt. Både Birthe og Fatima skal have kommunen i tankerne, når de mangler et job,« siger Michael Ziegler.

Udviklingen skaber også glæde hos Torben Møller-Hansen, direktør i Foreningen Nydansker, der arbejder for at nedbryde barrierer mellem nydanskerne og det danske arbejdsmarked.

»Det er en rigtig god udvikling. Jeg hæfter mig især ved, at det er en kontinuerlig udvikling, hvor andelen af ansatte med

anden etnisk baggrund stiger år for år. Det virker som om, at mange kommuner har et vedvarende fokus på at gøre kommunen til en mere mangfoldig arbejdsplads,« siger Torben Møller-Hansen.

Højkonjunktur hjalp indvandrere

I Gladsaxe Kommune vedtog byrådet for to år siden en integrationspolitik, der blandt andet slog fast, at andelen med anden etnisk baggrund blandt kommunens ansatte skulle afspejle andelen blandt kommunens borgere. Og personale- og udviklingsdirektør Charlotte Wulff kan i dag notere sig, at det mål er nået: 9,9 procent af kommunens ansatte har ikke-vestlig baggrund mod 9,0 procent af borgerne.

»Vi lægger vægt på, at kommunen bliver en bedre arbejdsplads, hvis der er en mangfoldighed blandt de ansatte, både i forhold til etnisk baggrund og køn. Det giver et bedre arbejdsmiljø. Og vi mener også, at det giver en bedre borgerbetjening, hvis vores medarbejdere så vidt muligt afspejler indbyggerne,« siger Charlotte Wulff.

Lektor Christian Albrekt Larsen fra Aalborg Universitet forsker blandt andet i indvandreres tilknytning til arbejdsmarkedet. Han peger på to hovedforklaringer på, at det er gået så stærkt i perioden fra september 2007 til september 2008. Dels var det i denne periode, at den såkaldte 300-timers regel blev indført. Den betyder, at ægtepar, hvor begge er på kontanthjælp, skal kunne dokumentere, at de begge har haft ordinær, udstøttet beskæftigelse. Ellers mister de den ene kontanthjælp. Reglen blev blandt andet indført for at få flere indvandrere i job, fordi tre ud af fire, der lever i et ægteskab, hvor begge har været på kontanthjælp i mere end et år, har indvandrerbaggrund. Det kan have presset nogle indvandrere ud på arbejdsmarkedet, og her er den kommunale service-sektor et af de steder, hvor det er nemmest at finde job. Men derudover er højkonjunktoren på det tidspunkt også en del af forklaringen.

»Perioden var kendetegnet af lav ledighed, og at man var ved at nå bunden af arbejdsstyrken. Og de folk, man kunne

Antal kommunalt ansatte

	2007	2008	Udvikling
Ansatte i alt	507.711	515.055	+ 7.344 / 1 %
Etniske danskere	475.167	477.997	+ 2.830 / 1 %
Anden etnisk baggrund	32.543	37.058	+ 4.515 / 14 %
Ansatte med anden etnisk baggrunds andel af stigning			61 %

Kilde: Særkørsel fra Det Fælleskommunale Løndatakontor for KL's forhandlingssekretariat, september-data. Notat om analysen på www.kl.dk/momentum

Andel kommunalt ansatte med anden etnisk baggrund (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Anden etnisk baggrund	3,9	4,1	4,8	5,8	6,4	7,2
Fra vestlige lande			1,9	2,0	2,1	2,4
Fra ikke-vestlige lande			2,9	3,8	4,4	4,8

Note: København og Frederiksberg er ikke med i opgørelsen for 2003-2005. Kilde: 2003-2006: Særkørsel fra Danmarks Statistik på august-data, 2007-2008: Særkørsel fra Det Fælleskommunale Løndatakontor for KL's forhandlingssekretariat baseret på september-data.

få fat i, kunne være en meget problematisk arbejdskraft. Her havde arbejdsgiverne nok en fornemmelse af, at de ledige indvandrere gav færre problemer end de ledige danskere, som ofte havde mange andre problemer end ledighed,« siger Christian Albrekt Larsen.

Efterkommere søger nye veje

Der er kommet flere indvandrere og efterkommere inden for alle dele af den kommunale sektor, men de fleste arbejder stadig inden for social- og sundhedsområdet og rengøring, hvor der højest kræves en kort videregående uddannelse. Det er man helt bevidst om i Gladsaxe Kommune, hvor målet er, at andelen af medarbejdere med anden etnisk baggrund ikke blot samlet set, men på alle niveauer skal afspejle andelen blandt indbyggerne i kommunen. Og det er langt fra tilfældet i dag: »Den store udfordring er at rekruttere medarbejdere med anden etnisk baggrund, som ikke er ufaglærte. Vi har rigtig gode erfaringer med de ufaglærte, men vi har ikke haft meget held med at få indvandrere ind i andre job,« siger personale- og udviklingsdirektør Charlotte Wulff fra Gladsaxe Kommune. Eksempelvis har blot 3 af kommunens 203 akademikere ikke-vestlig baggrund, mens det gælder over halvdelen af de ufaglærte rengøringsfolk.

Men det bekymrer ikke direktør Torben Møller-Hansen fra Foreningen Nydansker, at indvandrerne hovedsageligt sidder på de job, der traditionelt ligger lavt i prestigemålinger: »Det giver under alle omstændigheder en anledning til at ændre organisationskulturen og tage de debatter om religion, højtider og så videre, som der er behov for. Og det skaber langsomt en sikkerhed i organisationen i forhold til at ansætte folk med en anden etnisk baggrund.«

Tallene viser også, at indvandrernes børn søger mod nogle andre typer job end forældregenerationen. Langt færre af de kommunalt ansatte efterkommere har et rengøringsjob end indvandrerne. Til gengæld har 12,9 procent af efterkommerne eksempelvis et kontor- eller it-job mod blot 4,5 procent i forældregenerationen, og betydeligt flere er folkeskolelærere.

Hvad laver de ansatte med ikke-vestlig baggrund i kommunerne?

		Antal ansatte med ikke-vestlig baggrund	Andel af alle ansatte med ikke-vestlig baggrund (%)
1	Social- og sundhedspersonale	8.443	33,9
2	Ufaglærte lønarbejdere ved rengøring	2.764	11,1
3	Rengøringsassistenter	2.598	10,4
4	Pædagogmedhjælpere	2.410	9,7
5	Pædagogisk personale, daginstitution/klub/SFO	1.596	6,4
6	Kontor- og it-personale	1.356	5,4
7	Lærere og ledere i folkeskolen	1.295	5,2
8	Tekniske service-medarbejdere	473	1,9
9	Husassistenter	460	1,8
10	Omsorgs- og pædagogmedhjælpere	416	1,7

Kilde: Særkørsel fra Det Fælleskommunale Løndatakontor for KL's forhandlingssekretariat, tal fra september 2008.

De nye tal for antallet af kommunalt ansatte med anden etnisk baggrund er fra september 2008, og siden da har finanskrisen for alvor ramt landet og givet markant flere ledige. Antallet af kommunalt ansatte er dog på samme niveau, og der er ingen tegn på, at krisen har reduceret andelen af indvandrere og efterkommere i kommunerne.

Velkommen til Momentum

Kære læser. Du læser netop nu første nummer af Momentum – KL's nye nyhedsbrev. Jeg er glad for at byde velkommen til et nyt medie, som har til formål at kvalificere og nuancere den politiske debat i Danmark.

Med Momentum vil KL trække kommunernes rolle som væsentlige samfundsaktører endnu tydeligere op. Vi vil være stemmen fra maskinrummet, som kan fortælle, hvilke komponenter der bør skiftes, og hvilke der blot trænger til en smøring eller justering. For det er jo kommunerne, der leverer den daglige velfærd til danskerne i daginstitutionerne, folkeskolen og ældreplejen for blot at nævne nogle af de væsentligste felter.

Vi vil gerne gøre læserne klogere på, hvad der foregår i kommunerne, og hvor skoen trykker det lokale selvstyre. Vi vil også holde et vågent øje med, om andres kritik af kommunerne holder vand. Men vi vil ikke være et menighedsblad, og de kommunekritiske kilder vil også blive hørt i Momentums artikler.

Momentum vil spille på flere baner end den, hvor kommunerne har hjemmebanefordelen. Vi vil sætte fokus på, hvordan vi kan få et bedre samfund. Og vi vil holde øje med, om eksempelvis staten, regionerne, de private arbejdsgivere og fagbevægelsen gør, som de har lovet eller udnytter deres potentiale til samfundets bedste. Vi vil også give plads til konstruktive og provokerende forslag til, hvordan andre kan bidrage til, at kommunerne kan udføre deres opgaver bedst muligt.

Momentums artikler er baseret på seriøs, troværdig journalistik. Med analyser, undersøgelser og anden dokumentation vil vi sætte nye, interessante dagsordener og skabe ny viden. Vi taler med eksperterne, politikerne og praktikerne. Vi præsenterer forskningen og krydrer med eksemplerne. Kort sagt, vi kommer hele vejen rundt, når vi tager hul på et tema.

Vi udkommer fremover hver fjerde tirsdag, og hvert nummer vil have et bærende tema, som i dette nummer er forebyggelse på sundhedsområdet. Her kan du blandt andet læse om de alvorlige konsekvenser af, at flere og flere børn bliver overvægtige. Og så har vi spurgt rygerne, hvad de vil gøre, hvis Christiansborg-politikerne gør alvor af Forebyggelseskommissionens forslag om at hæve prisen for en pakke cigaretter til 50 kroner. Svaret bør give grund til eftertanke i regeringen, inden den færdiggør sin handlingsplan for bedre forebyggelse.

Værsgo at kigge indenfor i Momentum. Jeg håber, det vil blive en fornøjelse.

Med venlig hilsen

*Peter Gorm Hansen,
administrerende direktør for KL*

MOMENTUM
18. AUGUST 2009. 1. ÅRGANG. 1. UDGAVE
UDGIVER: KL
ANSVARSHAVENDE REDAKTØR: PETER GORM HANSEN

REDAKTØR: SØREN KUDAHL
ANALYTIKER: JENS JØRGENSEN

MOMENTUM@KL.DK
WEIDEKAMPSGADE 10, POSTBOKS 3370, 2300 KBH. S
Gratis elektronisk abonnement kan tegnes på
WWW.KL.DK/MOMENTUM

DESIGN: KONTRAPUNKT - LAYOUT: KL'S TRYKKERI
ARTIKLER KAN CITERES MOD KILDEANGIVELSE